

Det förflutnas blixtniska sken över Berlin

Efterkrigstidens Berlin har varit en märklig plats, öppen för många slags tolkningar. En febertermometer för det kalla krigets värld, en skyddande samlingsplats för udda existenser. Ulf Peter Hallberg beskriver staden i sin nya roman, en storartad läsoplevelse.

PROSA

Ulf Peter Hallberg
Berlin transit. Det oavslutade
Spleen Nordic 2019

För en tid sen jag såg ett förvånande konstverk, konstnärens namn har jag glömt. Det var ett slags karta över Västberlin omslutet av muren som här uppfattades som ett skyddande värn mot den oöverskådliga och farliga omvärlden. Inte alls det överväld den vanligtvis beskrivs som (vilket naturligtvis ur DDR-perspektiv var det enda rimliga). Efterkrigstidens Berlin har varit en märklig plats, öppen för många slags tolkningar. En febertermometer för det kalla krigets värld, en skyddande samlingsplats för udda existenser och deras projekt och projektioner. Hur ska man ge en bild av detta, hur fånga den historien i text? Vad händer när berättarens nu möter berättelsens då, vardera lika svåra att fixera.

Det är frågor som har aktualiserats när 30-årsjubileet av murens fall nu firas, och de ger stoffet för Ulf Peter Hallbergs nya roman *Berlin transit. Det oavslutade*. Den är en levande skildring av liv i Berlin under de senaste fyrtio åren med utblickar till dagens Paris som ger distans till det sedda, och ett försök att skonlitterärt konkretisera en historiefilosofisk meditation. En roman full av känslor, liv, tankar, motsägelser, undran över världens tillstånd. En storartad läsoplevelse av en av dagens viktigaste svenska författare.

Tidsbilder

Den som är bekant med Hallbergs omfattande författarskap och hans många andra verksamheter inser snabbt att *Berlin Transit* hämtar mycket stoff ur författarens eget liv.

Skäningen Hallberg flyttade till Berlin 1983 och har stannat kvar. Han gjorde sig tidigt ett namn genom sin magnifika översättning av Walter Benjamins *Passagearbete* och har fortsatt med bland annat fler verk av Benjamin och många Shakespeare-översättningar. I slutet av 1980-talet arbetade han med Heiner Müller-upsättningar på Berliner Ensemble i Östberlin och upplevde murens fall på plats. Senare har han undervisat i skrivande vid Sorbonne. Men framför allt har han skrivit en rad märkliga romaner. Allra bäst är kanske essäromanerna, sådana som *Europeiskt skrup* och *Grand tour*, där Hallberg sammansmälter kulturhistorisk överblick, tidsdiagnos och personliga erfarenheter till en stor syns av vår tid.

I *Berlin transit* möter vi två huvudpersoner, vardera avspjälkta av författaren själv sådan som han framstår i sina tidigare verk. Dels har vi Truls de Nergaard, framgångsrik författare och översättare, familj-

Ulf Peter Hallberg. FOTO: ADAM HAGLUND/PRESSBILD

far, etablerad och arbetsam. Dels har vi hans skugga, den ensamma utsiddern Harry Coralli, en förbittrad kritiker av sin samtids ytlighet och poserskap som har försökt göra samma sak som de Nergaard men misslyckats och trängts åt sidan. Av författarplanerna har det, förutom en tunn debutroman, blivit bara planer och skisser och han försörjer sig som litterär guide i Berlin. De två männen binds också samman av att de älskat samma kvinna. I sin ständiga

tvekan och oro har Coralli försuttit sin chans; nu är hon de Nergaards hustru. Porträttet av Coralli är minnesvärt: präglad av sorg, humor och kärlek till det förlorade.

Två Berlinskildrader

Nu möts de två männen i Paris där de är engagerade som föreläsare. Bägge försöker också skriva en bok om sina upplevelser i Berlin på det mytomspunna åttioatal som kulminerade i murens fall. Men Hallberg är

inte de yttre händelsernas man, så trots att de två är sammanvävda av ett tätt nät av känslor, minnen och misstro mot varandra utspelas dragningen mellan dem i boken som flerstämmig skildring av deras år i Berlin, av filosofin och kulturen som danat den, av staden och dess liv och förändringar, av de unga mäns försök att omfatta och förstå sin tid med hjälp av alla impulser som sköljer över dem. En viktig roll spelar till exempel Freie Universität och filosofen Michael Theunissen, de Nergaards idol, och givetvis Heiner Müller och teatern. Och av deras försök att begripa det övermäktiga – hur det egna livet blev vad det blev.

Det förflutnas män

Med alla sina melankoliska minnen är Truls och Harry det förflutnas män och romanen ställer också frågan vilken relevans deras världsförklaringar har i dag. Den gör det på ett finurligt sätt genom att de två skivvarlärarna iaktas av sina elever som med sina unga, nytra ögon får skildra dem i egna texter. Så uppstår en relativisering av alla iakttagelser och minnen, de unga och de gamla byter plats. Genom sin tilltro till de unga människornas sanning är *Berlin transit* en djupt romantisk berättelse.

Berlin transit är i sina försök att få en skymt av nuet och det förflutna också en mycket Walter Benjaminsk roman. Kanske dess frö finns i följande citat ur *Passagearbete*, översättningen är givetvis av Ulf Peter Hallberg:

”Det är inte så att det förgångna kastar sitt ljus på det nuvarande eller det nuvarande sitt ljus på det förgångna, utan det är en bild, i vilken det som varit blixtniska bildar en konstellation med nuet. Med andra ord: En bild är dialektik i stillstånd. Ty medan nutidens förhållande till det förflutna är ett rent tidsmässigt, kontinuerligt, är det somnas förhållande till nuet dialektiskt: är inte ett förlopp utan en sprängartad bild.”

MICHEL EKMAN
kultur@hbl.fi

The Lightning Glow of the Past

PROSE

Ulf Peter Hallberg

Berlin Transit. The Unfinished

Spleen Nordic 2019

SOME TIME AGO I saw a surprising artwork; I've forgotten the artist's name. It was a kind of map of West Berlin surrounded by the wall, which was here perceived as a protective rampart against the limitless, dangerous outside world. Not at all the violation it is normally described as (which naturally, from a GDR-perspective, was the only reasonable way). Post-war Berlin was a curious

place, open to a wide variety of interpretations. A clinical thermometer for the Cold War world, a safe gathering place for the odd and out of place, and their projects and projections. How to give a picture of all this, how to capture the story in a text? What happens when the narrator's now meets the story's then, each equally difficult to pin down? These are questions that have been actualised now, when the thirtieth anniversary of the fall of the Berlin wall has been celebrated, and they provide the material for Ulf Peter Hallberg's new novel *Berlin Transit. The Unfinished*. It is a living depiction of life in Berlin over the last forty years, with vistas to

modern day Paris that lend a distance to what is seen, and an attempt in fiction to concretize a historical-philosophical meditation. A novel full of emotions, life, thoughts, contradictions, and questions about the state of the world. A reading experience of grand proportions by one of the most important living Swedish writers.

IMAGES OF TIME

Those who are familiar with Hallberg's comprehensive authorship and his many other areas of endeavour quickly realise that *Berlin Transit* collects much of its material from the author's own life. The Scanian Hallberg moved to Berlin in 1983 and stayed. He made a name for himself early on with his magnificent translation of Walter Benjamin's *Arcades Project* and has continued with further works by Benjamin and, amongst others, many Shakespeare translations. At the end of the 1980s, he worked with Heiner Müller productions at Berliner Ensemble in East Berlin and experienced the fall of the Berlin Wall on the ground. Later, he has taught creative writing at the Sorbonne. But above all he has written a range of remarkable novels. Best among them are perhaps the essay-novels, including *European Trash* and *Grand Tour*, where Hallberg blends cultural-historical overview, diagnoses of time, and personal experiences to a grand synthesis of our age.

In *Berlin Transit* we meet two protagonists, each spliced from the author himself such as he has appeared in his earlier works. On the one hand, we have Truls de Neergard, successful author and translator, family man, established and industrious. On the other, we have his shadow, the lonely outsider Harry Coralli, an embittered critic of the shallowness and pomposity of his contemporary world, who has tried to do the same thing as de Neergard but has failed and been edged out. Aside from a thin debut novel, all that has come out of his authorship plans are drafts and sketches and he earns his keep as a literary guide in Berlin. The two men are also bound together by having loved the same woman. Coralli, in his constant doubt and anxiety, has ruined his chance; now she is de Neergard's wife. The portrait of Coralli is memorable: marked by sorrow, humour, and love for what been lost.

TWO BERLIN CHRONICLERS

Now the two men meet in Paris where they are engaged as lecturers. Both are also trying to write a book about their experiences in Berlin during the myth-shrouded eighties that culminated in the fall of the Berlin Wall. But Hallberg is not a man of surface events, so even though the two are connected by a tight web of emotions, memories and mistrust of each other, that is not the stage for the drama. Instead, we get a multi-vocal depiction of their years in Berlin, of the philosophy and culture that moulded it, of the city and its life and transformations, of the young men's attempts to encapsulate and understand their time with the aid of all the impulses that wash over them. An important role is played, for example, by Freie Universität and the philosopher Michael Theunissen, de Neergard's role model, and of course Heiner Müller and the theatre. And by their attempts to understand the overriding issue – how their own lives became what they did.

THE MEN OF THE PAST

With all their melancholy memories, Truls and Harry are the men of the past and the novel also asks the question what relevance their grand explanations of the world have today. It does this shrewdly by having the two writing teachers observed by their students who with their young, joyful eyes get to depict them in their own texts. Thus emerges a relativisation of all observation and memory, the old and the young trade places. Through its faith in the young people's truth, *Berlin Transit* is a deeply romantic story.

In its attempts to catch a glimpse of the present and the past, *Berlin Transit* is also a deeply Walter Benjaminian novel. Perhaps its seed lies in the following quotation from the *Arcades Project*:

»It is not that what is past casts its light on what is present, or what is present casts its light on what is past; rather, image is that wherein what has been comes together in a flash with the now to form a constellation. In other words: image is dialectics at a standstill. For while the relation of the present to the past is purely temporal, the relation of what-has-been to the now is dialectical: not temporal in nature but figural.«

MICHEL EKMAN